

Meer spelen in de klas

Hoe bereiden we de kinderopvang voor op de toekomst? Het InformatieCentrum KinderOpvang (ICKO) zet op feiten en onderzoek onderbouwde ideeën op een rij over wat er moet gebeuren om kinderopvang toegankelijker en beter betaalbaar te maken. | Noëlle Haitzma

Kinderopvang is te duur, kinderopvang moet gratis, kinderopvang moet beter, kinderen moeten eerder naar school: een greep uit de vele meningen en uitlatingen over de kinderopvang van zowel binnen als buiten de branche. Hoe zou het zijn als de discussie over de toekomst van de kinderopvang gevoerd wordt op basis van onderzoek en met de algemene doelstellingen als uitgangspunt?

ICKO, het InformatieCentrum KinderOpvang, doet een voorzet voor hoe de visie en de bijbehorende maatregelen er op korte, middellange en lange termijn uit moeten zien. Een visie die uitgaat van de keuzevrij-

heid van ouders, het toewerken naar volledige toegankelijkheid waardoor de bijdrage van kinderopvang in het stimuleren van gelijke kansen vergroot wordt, een visie die de betaalbaarheid voor zowel ouders als maatschappij vergroot en ook uitgaat van de ontwikkelingsperspectieven van het kind.

Een eenduidige visie nodig

Meningen en oordelen die komen van ouders, politiek, overheid, werknemers, werkgevers en de verschillende belangenverenigingen maken dat de maatschappelijke

discussie (vaak) niet gevoerd wordt op basis van de feiten en onderzoek maar op gevoel en op wat het 'goed doet' in de publieke opinie.

Mede daarom is stichting ICKO opgezet om bestaande objectieve informatie over de kinderopvang in Nederland samen te brengen. Met als doelstelling de maatschappelijke discussie te voeden, opdat er een eenduidige visie op de kinderopvang ontstaat gebaseerd op feiten en onderzoek.

Gezien het belang van kinderopvang moet het kinderopvangbeleid meer dan alleen toekomstbestendig zijn. Het moet ook gericht zijn op het bereiken van de doelstellingen van kinderopvang: ontwikkeling van kinderen, creëren van gelijke kansen en verhogen van de arbeidsparticipatie, waarbij de uitgangspunten van keuzevrijheid voor ouders, ruimte voor flexibiliteit en innovatie in de sector en de focus op het waarborgen van kwaliteit gehandhaafd blijven.

De toeslagenaffaire heeft een grote drang naar een nieuw stelsel veroorzaakt. Daarbij dient niet alleen gevraagd te worden welke doelstellingen een nieuw stelsel zou ondersteunen, maar ook wat de (onbedoelde) neveneffecten zijn van een dergelijke wijziging.

De inschatting is dat een nieuw stelsel van ontwerp tot implementatie 8 tot 12 jaar in

'Focussen op de psychosociale ontwikkeling van de 0- tot 6-jarigen.'

'Scholen krijgen zo meer ruimte voor de klassen van 6- tot 12-jarigen.'

Gezinsinkomen	1ste kind	2de en volgende kinderen
Lager dan € 31.200	100%	100%
€ 31.201 - € 43.000	96%	96%
€ 43.001 - € 58.000	90%	96%
€ 58.001 - € 84.000	85%	96%
€ 84.001 - € 100.000	75%	90%
€ 100.001 - € 116.000	65%	85%
€ 116.001 - € 135.000	50%	80%
€ 135.001 en hoger	35%	75%

maliseerd. Met een eenvoudige vangnetregeling, in het geval van een inkomensdaling waarbij het inkomen recht geeft op een hogere toeslag, kan deze alsnog aangevraagd worden.

Met bovenstaande drie maatregelen wordt de toegankelijkheid van de kinderopvang vergroot en de arbeidsparticipatie en inkomensongelijkheid niet nadelig beïnvloed. De uitvoering wordt vele malen eenvoudiger en het risico op fouten en terugvorderingen wordt geminimaliseerd.

Door het verplicht aanleveren van de juiste gegevens – tarief en aantal afgenomen uren – kan, samen met behulp van het vastgestelde gezinsinkomen en het aantal werkuren, de toeslag juist en tijdig uitbetaald worden.

Middellange termijn

Na de korte-termijnmaatregelen kan de kinderopvang in twee tot drie jaar toegankelijk worden gemaakt voor alle kinderen. We moeten daarbij in aanmerking nemen dat niet alleen een vroege start in de dagopvang, maar ook het aanbod in de bso bijdraagt aan de ontwikkeling van kinderen en aan het bevorderen van kansengelijkheid.

Dit maakt een volgende stap in de toegankelijkheid nodig, wat mogelijk wordt door het wegnemen van de drempel van de werkuren-eis. Momenteel wordt ongeveer 90 procent van de peuters bereikt. Dat percentage daalt aanzienlijk voor de groep vanaf 4 jaar, waardoor de stimulering van ontwikkeling en gelijke kansen van de peuterjaren teniet wordt gedaan. De keuze voor afname blijft bij de ouders, de kosten voor ouders worden bepaald op basis van het totale gezinsinkomen, ongeacht wie en in welke mate de partners bijdragen in dat inkomen. Dit stimuleert de arbeidsparticipatie, waarmee

niet alleen gelijke kansen voor kinderen worden vergroot, maar ook die van hun moeders.

Lange termijn

Vanuit bovenstaande maatregelen kan er visie en beleid ontwikkeld worden dat overeenkomt met de fases in de ontwikkeling van kinderen. Het meest gangbare beleid wereldwijd is dat kinderen vanaf 6 of 7 jaar naar school gaan, in Nederland is dat al met 4 jaar en zijn kinderen vanaf 5 jaar leer-/schoolplichtig. Laat 4- en 5-jarigen liever spelen.

Uit onderzoek naar de hersenontwikkeling van kinderen blijkt niet alleen dat de grootste ontwikkeling in de periode van 0-6 jaar plaatsvindt, maar ook dat hoe jonger de kinderen zijn, hoe meer ze gebruik moeten maken van impliciete, onbewuste vormen van leren. Scholen leren is pas effectief als de cortex daar voldoende rijp voor is, rond het zesde jaar.

Verder blijkt uit onderzoek dat een rijke spelomgeving en een diversiteit aan spelvormen waarin kinderen zich kunnen uitdrukken, de psychosociale ontwikkeling bevordert. Daarom is tijd om vrij te spelen noodzakelijk in het curriculum voor jonge kinderen.

De periode van 0-6 jaar wordt aangeduid met speelleeftijd en vanaf 6 met schoolleeftijd. Echter, in Nederland worden kinderen vanaf hun vierde in het schoolse systeem opgevangen: van persoonlijke aandacht in de kinderopvang naar een klas met 24 tot 30 leerlingen, van spelen naar leren en doel- en prestatiegericht moeten zijn.

Dit terwijl wetenschappelijk onderzoek aantoont dat kinderen enerzijds op hun vierde nog niet over de cognitieve vaardigheden beschikken om klassikaal les te krijgen en anderzijds de psychosociale ontwikkeling meer wordt gestimuleerd door vrij spel. Met een goede psychosociale ontwikkeling van jonge kinderen (0-6 jaar)

wordt een stevige basis gelegd voor hun verdere schooltijd en carrière.

Eenvoudig gezegd: de eerste zes jaar gaat het bij de ontwikkeling vooral om 'eruit te halen wat erin zit' en pas daarna zijn kinderen rijp en ontvankelijk voor leren en spelen met een doel. Daarnaast is er een verschil in het spel van jongens en meisjes. Jongens zijn meer beweeglijk en motorisch gericht en meisjes meer gericht op verbale interactie. Dat vraagt niet alleen, letterlijk en figuurlijk, om kinderen meer de ruimte te geven voor hun spel, maar ook om hun creativiteit, fantasie en zelfontplooiing niet in te kaderen door strakke schoolse doelstellingen.

Een ecosysteem voor 0-12

Om een optimaal ecosysteem van kinderopvang, onderwijs en jeugdzorg te creëren voor kinderen van 0-12 jaar, moet het aan de volgende eisen voldoen, waarbij keuzevrijheid van ouders ten aanzien van zowel kinderopvang als onderwijs een uitgangspunt is en toegankelijk voor alle kinderen voorop staat.

We moeten focussen op de psychosociale ontwikkeling van de 0- tot 6-jarigen, dus sterk gericht op pedagogiek, ontwikkeling en informele educatie in plaats van didactiek en formele educatie (onderwijs), zoals nu bij 4- en 5-jarigen.

Uitgaande van een doorgaande ontwikkelingslijn van kinderen moeten voorzieningen tot en met 5 jaar gericht zijn op een meer pedagogische versus onderwijsgerichte grondslag. Dat wil zeggen: een doorgaande lijn van kinderopvang tot 6 jaar. Kinderen hebben dan niet meer de overgang van een kleine groep (1 op 7) naar een grote klas (1 op 24-30) maar een geleidelijke overgang die letterlijk en figuurlijk meer ruimte geeft voor ontwikkeling.

Naast het grote voordeel hiervan op de doorgaande leeftijdsgerichte en passende

ontwikkeling van kinderen en het vergroten van kansengelijkheid, zijn er andere voordelen. Bijvoorbeeld ten aanzien van personeel: er ontstaan meer volwaardige banen in vergelijking met de 'kleine' bso-contracten. Voor de fysieke invulling kunnen de huidige bso, het integraal kindcentrum (ikc) en kleuterklassen van schoollocaties gebruikt worden.

Door bestaande locaties te gebruiken, wordt leegstand op schooltijden in bso-locaties verminderd. Een leeftijds- en ontwikkelingsgericht systeem biedt naast uitdagingen ook kansen voor samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs. Voor ouders betekent het een grotere keuzevrijheid, vereenvoudiging van de zorg voor kinderen en een betere werk-privé balans. Vanaf 6 jaar gaan dan kinderen naar school, zijn ze leerplichtig en kunnen ze, indien gewenst, ook gebruik blijven maken van de bso. Van 6-12 jaar is er de focus op ontwikkelingsgericht onderwijs in samenhang met bso waarbij de buitenschoolse opvang toegankelijk is voor alle kinderen en de basis voor keuzevrijheid van ouders als uitgangspunt blijft.

Scholen krijgen zo meer ruimte voor de klassen van 6- tot 12-jarigen. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid voor kleinere klassen, waarvan onderzoek heeft aangetoond dat deze bijdragen aan het verhogen van de leerprestaties.

Noëlle Haitsma is bestuurder van stichting ICKO en was directeur van UK (Uniek Kinderopvang). ICKO is opgezet vanuit de gedachte dat kinderopvang niet alleen een fysieke ruimte is, maar bijdraagt aan de ontwikkeling van kinderen, ouders, werkenden in de kinderopvang en de maatschappij als geheel. ICKO wil een bijdrage leveren aan het versterken en ontwikkelen van de maatschappelijke visie op kinderopvang. Voor meer informatie kijk op www.icko.nl of mail naar info@icko.nl

beslag zal nemen. Daarnaast is er de te-rechte zorg dat een dergelijke fundamentele systeemwijziging zal leiden tot kwaliteitserosie. ICKO stelt daarom de volgende stappen voor waarbij deze ouders, overheid én de maatschappij het meest gediend zijn.

Korte termijn

Op korte termijn – een jaar – kunnen de volgende drie maatregelen genomen worden om de betaalbaarheid en toegankelijkheid voor ouders te vergroten, zonder grote bijkomende stijging van maatschappelijke kosten:

- Vereenvoudiging inkomens tabel. Door vereenvoudiging van de tabel voor kinderopvangtoeslag van ruim 60 inkomenscategorieën naar 8 (gedeeltelijk gebaseerd op de adviestabel VNG), met een hogere toeslag voor de lagere inkomens, wordt de toegankelijkheid vergroot en worden de administratieve lasten (en daarmee het risico op fouten in de uitvoering) van zowel de ouders als de overheid drastisch verminderd. Doordat de toeslag inkomensafhankelijk blijft, zijn er geen negatieve gevolgen voor arbeidsparticipatie en wordt economische ongelijkheid niet vergroot.
- Herijking maximum uurtarief. De norm voor het maximum uurtarief was in de

Wet Kinderopvang bepaald op 80 procent. Onderzoek wijst uit dat in 2019 het maximum uurtarief in de dagopvang dekkend was voor 35 procent (2018: 56 procent) van de aanbieders en in de buitenschoolse opvang (bso) voor slechts 13 procent (2018: 27 procent).

Met de inflatie en de CAO-verhogingen van 2020 en 2021 en de beperkte aanpassing van het maximum uurtarief voor 2022 van slechts 0,5 procent zal dat percentage nog verder dalen.

Herijking van het maximum uurtarief naar de 80 procentnorm bevordert de toegankelijkheid én betaalbaarheid. Bovendien zorgt het bij ouders voor een belangrijke vereenvoudiging omdat de kosten en betalingen voor kinderopvang voor hen transparanter worden.

- Gezinsinkomen vaststellen op t-2. Door het gezinsinkomen te baseren op Jaar t-2 (bijvoorbeeld dat de hoogte van de toeslag van 2022 wordt gebaseerd op het inkomen van 2020, zoals het geval is bij het aanvragen van studiefinanciering) kan bij aanvraag direct een definitieve beschikking afgegeven worden, waarop geen correcties gedaan hoeven te worden. Hiermee wordt het aantal terugvorderingen en extra uitbetalingen gemini-